

ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ВПЛИВУ МОТИВАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© 2025 ГАПОНЕНКО О. Є.

УДК 339.1
JEL Classification: L26

Гапоненко О. Є. Економічні процеси підприємства як об'єкт впливу мотивації суб'єктів підприємницької діяльності

Мета статті – комплексне дослідження сутності економічних процесів підприємства та обґрунтування їх як об'єкта впливу мотивації суб'єктів підприємницької діяльності з метою підвищення ефективності та результативності господарської діяльності. У статті проведено ґрунтовний аналіз наявних підходів до трактування категорій «процес» і «економічний процес підприємства», що дозволило сформулювати власне визначення. Досліджено економічний процес не просто як послідовність дій, а як сукупність взаємопов'язаних явищ господарського характеру, що мають свою цілеспрямованість, системність, динамічність і циклічність. На основі семантичного аналізу наукових джерел встановлено, що ключовими елементами категорії «процеси підприємства» є «явище», «взаємозв'язок», «вхід», «вихід», «ресурс», «зміна» та «стадія розвитку». Це дало змогу запропонувати авторське визначення економічних процесів як сукупності взаємопов'язаних явищ господарського характеру, що забезпечують трансформацію «входів» у «виходи» з використанням ресурсів, а також послідовну зміну їх станів. Особливу увагу приділено ролі мотивації суб'єктів підприємницької діяльності як рушійної сили, що впливає на ці процеси. У статті обґрунтовано, що мотиваційний імпульс є тим самим «входом», який запускає та направляє економічні процеси, впливаючи на ефективність використання ресурсів і, як наслідок, на кінцевий результат діяльності підприємства. Розроблено схему, що візуалізує цей взаємозв'язок, демонструючи, як мотивація трансформується у вимірювані економічні результати. Головним результатом дослідження є обґрунтування концепції, згідно з якою економічні процеси підприємства є об'єктом мотиваційного впливу, що дозволяє свідомо керувати їх перебігом для підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Ключові слова: процес, процес підприємства, економічний процес підприємства, мотивація, суб'єкт підприємницької діяльності.

Рис.: 1. Табл.: 3. Бібл.: 29.

Гапоненко Ольга Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі і логістики, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: gaponenko.oe@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4672-3311>

UDC 339.1
JEL Classification: L26

Haponenko O. Ye. Economic Processes of an Enterprise as an Object of Influence of Motivation of Economic Entities

The aim of the article is a comprehensive study of the essence of an enterprise's economic processes and to substantiate their role as an object influenced by the motivation of business actors in order to enhance the efficiency and effectiveness of economic activity. The article presents a thorough analysis of existing approaches to the interpretation of the categories «process» and «enterprise economic process», which made it possible to formulate a specific definition. The economic process is examined not merely as a sequence of actions, but as a set of interconnected economic phenomena that are purposeful, systematic, dynamic, and cyclical. Based on a semantic analysis of scientific sources, it has been determined that the key elements of the category «enterprise processes» are «phenomenon», «interconnection», «input», «output», «resource», «change», and «development stage». This allowed for proposing an original definition of economic processes as a set of interconnected economic phenomena that ensure the transformation of «inputs» into «outputs» through the use of resources, as well as the sequential change of their states. Particular attention is paid to the role of motivation of entrepreneurial activity participants as a driving force influencing these processes. The article substantiates that the motivational impulse is the very «input» that initiates and guides economic processes, affecting the efficiency of resource utilization and, consequently, the final outcome of the enterprise's activities. A diagram has been developed to visualize this interrelation, showing how motivation is transformed into measurable economic results. The main finding of the study is the substantiation of the conception according to which the economic processes of an enterprise are subject to motivational influence, allowing their course to be consciously managed to enhance efficiency and competitiveness.

Keywords: process, enterprise process, economic process of the enterprise, motivation, entity of entrepreneurial activity.

Fig.: 1. Tabl.: 3. Bibl.: 29.

Haponenko Olha Ye. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: gaponenko.oe@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4672-3311>

В умовах посилення конкуренції та динамічності ринкового середовища виживання та розвиток підприємства залежать від здатності оптимізувати свої внутрішні процеси та досягати поставлених цілей. Тому, щоб визначити сутність економічних процесів як найважливішого економічного явища й джерела для створення, функціонування та розвитку суб'єктів господарської діяльності, необхідно передусім з'ясувати саме поняття. Термін «економічні процеси» у науковій літературі вживається досить часто й у різних контекстах, зокрема в роботах М. Дороніної, А. Бабицького, С. Мочерного, що викликає необхідність детальніше зупинитися на його трактуванні.

Ключовим фактором, що впливає на ці процеси, є мотивація суб'єктів підприємництва. Саме вона є тим «мотиваційним імпульсом», що запускає, підтримує і спрямовує діяльність на раціональне використання ресурсів. Огляд літератури показує, що мотивація є ключовим стимулюючим фактором, який спонукає людину займатися підприємницькою діяльністю. У низці досліджень таких авторів, як І. Мазур, В. Гура, С. Солодовнікова, Т. Кулаковський, О. Кулаковська, розглядається мотиваційний механізм розвитку підприємницької діяльності в економіці, зокрема України, який забезпечує ефективне використання ресурсів і сприяє досягненню господарських цілей.

Мета статті – комплексне дослідження сутності економічних процесів підприємства та обґрунтування їх як об'єкта впливу мотивації суб'єктів підприємницької діяльності з метою підвищення ефективності та результативності господарської діяльності.

Поняття процесу видається надзвичайно універсальним і застосовується до багатьох сфер життя. Однак найчастіше вказуються такі процесні перспективи: інженерна перспектива – структурований процес; економічна перспектива – цілеспрямована економічна методологія; управлінська перспектива – складна людиноцентрична структура соціальної інженерії [1].

З урахуванням різноманітних підходів детальніше зупинимось на економічній перспективі, яка розглядає процес з позиції дослідження цілеспрямованої методології. Категорію «процес» можна розглядати з точки зору загального й особливого. З погляду загального це поняття співвідносне з категорією «рух». При цьому процес мислиться як організований рух, а рух – як тотальна зміна та спосіб існування матерії, що реалізується в численних формах і процесах [2]. «Рух – це узагальнена характеристика будь-якого виду зміни, яка відображає онтологічні особливості універсуму. Це невід'ємна властивість і спосіб існування матерії – перетво-

рення потенції на акт, прояв динамічних сил та багатоманітних форм енергії природних процесів» [3, с. 195]. Це поняття може застосовуватися як до тих змін, що змінюють лише положення об'єктів, так і до складних форм, коли відбуваються їхні якісні зміни.

У змінах призначення цієї категорії полягає в тому, щоб підкреслити загальність кількісного аспекту, стосовно якого якісні характеристики (стійкість, рівноважний стан, порядок тощо) розглядаються як його відносний момент [4].

З погляду особливого категорія «процес» співвідносна з категорією «розвиток». «Процес (від латинського *processus* – проходження, просування) – це хід будь-якого явища, послідовна зміна стадій розвитку» [5]. «Розвиток, своєю чергою, є вищим типом руху. Це незворотна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів, перехід від одного якісного стану до іншого, від старого до нового» [3, с. 193]. Ця категорія враховує поєднання протилежних начал у процесі зміни – створення й знищення, відновлення й руйнування, прогресу (руху до більш розвинених якісних форм) і регресу (руху до менш розвинених якісних форм) [5]. У сучасних умовах розвиток представляється як якісна багатовимірна зміна [6].

Категорія «процес підприємства» широко висвітлюється у науковій, навчальній та нормативній літературі, зосереджуючи увагу на структурних, функціональних і цільових аспектах діяльності будь-якої організаційно-економічної системи. Основні визначення цієї категорії наведені в табл. 1.

Виходячи з інформації, наведеної у табл. 1, можна виділити два принципових аспекти сутності процесу підприємства:

- 1) як сукупності послідовних взаємозалежних мотивованих видів дій;
- 2) як сукупності якісних змін предмета чи явища.

Тому процес підприємства можна розглядати як закономірне безперервне якісне змінювання явища упродовж визначеного часу. «Явище – те або інше виявлення предмета, його емпіричне констатування, зовнішні форми існування» [12]. «Поява нової якості за сутністю означає появу предмета з новими закономірностями та мірою, в якій закладено вже іншу кількісну визначеність. При цьому глибина якісних змін може бути різною; вона може обмежуватися рівнем даної форми руху, а може виходити за його межі» [13]. Крім того, будь який процес розглядається з позиції досягнення його мети – певного результату шляхом перетворення «входу» у «вихід».

Приналежність «процесу» до «процесу підприємства» має певні особливості, а саме – необхідність врахування того, що підприємство є складною системою [14]. Поняття «система» вживається у такому значенні: система – це сукупність елементів, що перебувають у відносинах і зв'язках між собою й створюють певну цілісність, єдність. Для системи характерним є не тільки наявність зв'язків та відносин між елементами, що її створюють (певна організованість), але

й нерозривна єдність із середовищем, у взаємодії з яким і визначається цілісність системи. Для більшості систем характерна наявність у них процесів передачі інформації та управління» [15].

Оскільки економічні процеси підприємства реалізуються в рамках відповідних елементів (сукупності елементів) підприємства, які характеризуються наявністю певних взаємозв'язків, то можна стверджувати, що й самі процеси є взаємопов'язаними.

Таблиця 1

Характеристика визначень категорії «процес підприємства»

Автор (джерело)	Формулювання визначення	Коментар автора
Єгупов Ю. А. [7]	Це сукупність взаємопов'язаних цілеспрямованих дій людей, засобів праці та природи, необхідних для постійного та цілеспрямованого перетворення вихідної сировини та матеріалів на готову продукцію або надання послуг	Категорія підкреслює закономірність, послідовність і зв'язок усіх етапів від надходження ресурсів до отримання кінцевого продукту, розкриває роль координації, оптимізації та інтеграції функцій підприємства
Дороніна М. С. [8, с. 57]	Послідовне змінювання явищ, сукупність послідовних дій для досягнення певного економічного/соціального результату; Закономірне безперервне послідовне змінювання моментів розвитку (якісних змін) явища, предмета	Сукупність послідовних дій, що мають на меті досягнення результату. Якісна зміна явища, предмета
М. Alblooshi [9]	Послідовність взаємопов'язаних видів діяльності/завдань, що виробляють послугу або продукт	Сукупність послідовних дій, що мають на меті досягнення результату
ABPMP. Guide to the Business Process Management Common Body of Knowledge [10]	Процес у контексті управління бізнес-процесами – це визначений набір дій або моделей поведінки, що виконуються людьми чи машинами для досягнення однієї або кількох цілей. Процеси запускаються певними подіями та мають один або декілька результатів, які можуть призвести до завершення процесу або передачі його іншому процесу. Процеси складаються з набору взаємопов'язаних завдань або дій, які вирішують певну проблему	Логічне структурування процесу як цілісної одиниці діяльності. Важливість подій, що ініціюють процес
P. Senkus, W. Glabiszewski, A. Wysokińska-Senkus, A. Pańka [11]	Процес (перетворює входи на виходи, що представляють цінність для клієнта)	Діяльність, що забезпечує трансформацію «входів» у результат – «вихід»

З огляду на наведені трактування, оцінюючи їх сутність, порівнюючи відмінності та синтезуючи конструктивізм, можна виділити ключові елементи категорії «процеси підприємства»: явище, взаємозв'язок, вхід, вихід, ресурс, зміна, стадія розвитку.

Групуючи ці елементи, які відображають сутнісну сторону процесів, можна визначити їх головні складові:

1. Сукупність взаємопов'язаних явищ: це підкреслює як розгляд процесів як явищ, так і взаємозв'язок та взаємозумовленість усіх процесів.
2. Трансформація ресурсів у результати: це визначає призначення процесу та його спрямованість на результат.
3. Наявність входу і виходу: це означає, що процес обмежений певними рамками.

4. Зміна станів за стадіями розвитку: це вказує на необхідність врахування фактору часу при характеристиці прояву процесів.

Таким чином, усі процеси підприємства мають два важливих аспекти, які доповнюють один одного:

1. Сукупність взаємопов'язаних явищ для досягнення певного результату шляхом трансформації «входів» за допомогою ресурсів у «виходи».
2. Послідовна зміна станів за стадіями розвитку.

Виходячи з того, що об'єктом дослідження є економічні процеси підприємства, необхідно обґрунтувати їх зміст, види та характерні риси.

Термін «економічний» у літературі розглядається як слово або словосполучення, що виражає поняття з економічної сфери суспільного життя. Основні значення цього терміна пов'язані з описом економічних явищ, процесів, об'єктів та їх властивостей у межах господарської діяльності, зокрема [16]:

1. Стосовний до економіки як сукупності суспільно-виробничих відносин, господарського життя.
2. Вигідний з господарського погляду (наприклад: економічний проект, економічна технологія, економічне устаткування).

Згідно з економічною термінологією, економічний термін характеризується такими ознаками [17; 18; 19]:

- ✦ належність до системи спеціальних понять економічної науки;
- ✦ походженням і способом творення;
- ✦ чіткими семантичними межами;
- ✦ системними зв'язками з іншими термінами;
- ✦ призначенням для точного позначення економічних явищ, процесів і категорій у науковій та практичній комунікації.

Щодо визначення категорії «економічний процес підприємства», то існують такі авторські підходи до його визначення (табл. 2).

Використовуючи наведені визначення економічного процесу (табл. 2), пропонується порівняти їх змістовну складову з уже визначеною складовою процесу (табл. 3). Це зумовлено тим, що «для визначення прагматики будь-якого спеціального терміна недостатньо його визначення у традиційному розумінні. Потребується свого роду експлікація, яка б встановлювала на самому загальному рівні взаємозв'язок самого цього поняття та його компонентів із іншими категоріями предметної галузі [24]».

Аналіз визначень, наведених у табл. 3, свідчить, що підхід А. Ф. Бабицького частково враховує змістовні складові процесу підприємства.

Таблиця 2

Характеристика визначень категорії «економічний процес підприємства»

Автор (джерело)	Формулювання визначення
Бабицький А. Ф. [20]	Економічний процес підприємства – процес перенесення уречевленої праці усіх трьох виробничих елементів (робочої сили, засобів і предметів праці) на виробничий продукт. У результаті вартість уречевленої праці у виробничому продукті зростає, а у засобах і предметах виробництва – зменшується
Бойчик І. М. [21]	Економічні процеси підприємства – це сукупність економічних процесів, які здійснюються на підприємстві при використанні ресурсів для задоволення матеріальних потреб відповідно до можливостей учасників господарської діяльності
Прийма С. С., Приймак В. І. [23]	Соціально-економічні процеси – це зміни в суспільстві та економіці, які відображаються на рівні життя учасників цих процесів, стабільності політичної та економічної ситуації в країні, умовах безпеки та захищеності її населення
Мочерний С. В. та ін. [22]	Економічні процеси підприємства – це розвиток процесів безпосереднього виробництва, розподілу, обміну та споживання, дія зумовлених цими процесами виробництва спільних законів і властивих їм суперечностей. Ці процеси охоплюють усе, що дає реальна практика функціонування економічної системи, вони розгортаються, переплітаються та тісно взаємодіють один із одним, відображаючи рух економічного базису суспільства

Він не розглядає сукупність взаємопов'язаних явищ, а натомість робить акцент на досягненні певного результату шляхом перенесення уречевленої праці з основних виробничих елементів (робочої сили, засобів і предме-

тів праці) на продукт. Цей підхід найбільш чітко виявляє специфіку саме економічного аспекту процесу, а саме: раціональність використання елементів виробництва, що впливає на вартість продукції.

Своєю чергою, Бойчик І. М. наголошує на послідовній зміні станів розвитку (динамічна складова). Мочерний С. В. підкреслює наявність результату процесу, розглядаючи його як від-

носини виробництва, розподілу, обміну та споживання. О. Г. Чубарь [25] зазначає, що рушійною силою економічного процесу є економічний інтерес, а умовою його реалізації – інституційне середовище.

Таблиця 3

Семантичний аналіз категорії «економічні процеси підприємства»

Змістовна складова поняття «процеси підприємства»	Бабицький А. Ф.	Бойчик І. М.	Мочерний С. В.
1) сукупність взаємопов'язаних явищ задля досягнення певного результату шляхом трансформації «входів» за допомогою ресурсів у «виходи»	+	+	-
2) послідовна зміна станів за стадіями розвитку	+	-	+

Умовні позначення:

«+/-» – наявність/відсутність даного елемента у визначенні автора

Узагальнюючи наведені положення щодо трактування поняття «економічний» та розкриття змісту категорії «економічний процес підприємства», можна стверджувати, що економічний процес пов'язаний із раціональним використанням виробничих елементів у процесі виробництва з метою задоволення суспільних потреб у товарах та послугах. При цьому економічні процеси підприємства можна розглядати в тій самій інтерпретації, що й процеси підприємства, але з урахуванням їх господарського характеру.

На основі цих теоретичних засад пропонується таке визначення: *економічні процеси підприємства* – це сукупність взаємопов'язаних явищ господарського характеру на підприємстві, спрямованих на досягнення певного результату шляхом трансформації «входів» за допомогою ресурсів у «виходи», що супроводжується зміною їх станів за стадіями розвитку.

Використовуючи результати дослідження Дороніної М. С. [8], Бабицького А. Ф. [20], Бойчик І. М. [21] та Мочерного С. В. та ін. [22], ознаки економічних процесів на підприємстві розглянуто таким чином:

- Об'єкт впливу – послідовне змінювання вартісної оцінки виробничих ресурсів. У процесі виробничої діяльності здійснюється зміна вартісної оцінки виробничих ресурсів таким чином:
 - ✦ основні фонди та виробничі потужності – вартість одиниці ресурсу у кожному виробничому циклі скорочується внаслідок фізичного та морального зносу та залежить від обсягу застосування даного ресурсу. Грошовим вираженням зношення є амортизація;
 - ✦ матеріальні ресурси – вартість цього виду ресурсу залежить від обсягу застосування,

якості та економічності. У процесі виробництва здійснюється скорочення або повна ліквідація вартості матеріалів шляхом її перенесення на готову продукцію;

- ✦ трудові ресурси – вартість цього ресурсу у процесі виробництва в умовах науково-технічного прогресу має тенденцію до збільшення. Так, робітник у процесі виробництва отримує нові знання за рахунок підвищення кваліфікації та перепідготовки, накопичення досвіду тощо, що зрештою впливає на вартісну оцінку трудового ресурсу;
 - ✦ інноваційні та інформаційні ресурси – величина цих ресурсів у процесі виробництва може змінюватись залежно від інвестиційної діяльності підприємства, напрямків техніко-технологічних змін, в узгодженості з потребами виробництва, доступності ресурсів та ін.
- Сфера спостереження – етапи відтворювального циклу: виробництво – розподіл – обмін – споживання. Стадії відтворювального циклу характеризують стани, які проходить економічний продукт від його створення до споживання у міру зміни у часі.
 - Мета процесу – збільшення доданої вартості.
 - Базовий критерій оцінки – економічна ефективність виробництва.
 - Результат процесу – одержання прибутку.
- Основні характеристики визначення категорії «економічний процес підприємства» такі:
- ✦ Цілеспрямованість;
 - ✦ Системність і взаємопов'язаність;
 - ✦ Повторюваність і циклічність;
 - ✦ Трансформаційний характер;
 - ✦ Використання ресурсів;

- ✦ Керованість;
- ✦ Динамічність;
- ✦ Кількісна та якісна оцінюваність;
- ✦ Соціально-економічний характер;
- ✦ Безперервність.

Спираючись на отримані положення, загальне уявлення про вплив мотивації суб'єктів на економічні процеси наведено на схемі (рис. 1). Згідно з аналітичними роботами, мотиваційна функція підприємства охоплює комплекс психологічних, соціальних і економічних аспектів, які визначають активність, ініціативність та схиль-

ність до ризику в бізнесі [26; 27; 28]. Наприклад, за результатами досліджень [28; 29], найпоширенішими мотивами є бажання бути незалежним, прагнення комерційного успіху, а також самореалізація. Цей комплекс стимулів формує основу для підприємницької активності та впливає на ефективність підприємства.

Запропонований підхід (рис. 1) орієнтований на демонстрацію впливу мотивації суб'єкта підприємницької діяльності на економічні процеси підприємства. В його основі лежить змістовне наповнення, а саме виділення таких складових.

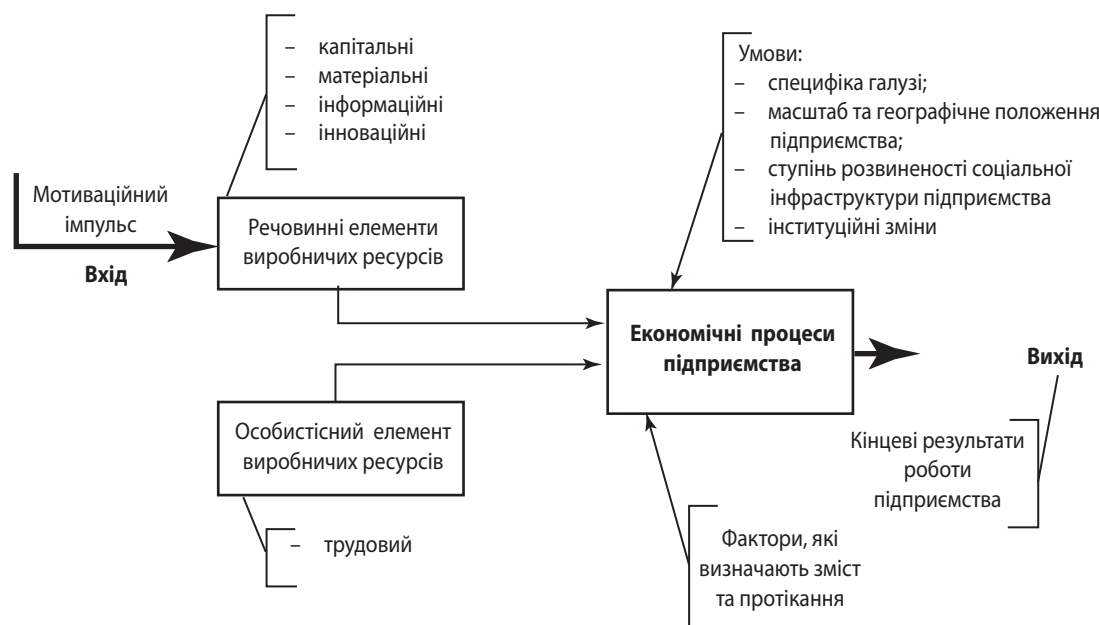

Рис. 1. Схема трансформації «входів» за допомогою ресурсів у «виходи» (з позиції впливу суб'єкта підприємництва на економічні процеси підприємства)

Джерело: сформовано на основі вивчення й аналізу наукової літератури [7–11; 18–20].

- ✦ *Відображення «входів»:* мотиваційного імпульсу, а також особливостей ресурсного забезпечення цього взаємозв'язку.
- ✦ *Визначення економічних процесів:* їхніх напрямків, а також відповідних факторів і умов, за допомогою яких здійснюється трансформація «входів» у «виходи».

Демонстрація «виходу»: досягнення певного результату діяльності підприємства.

Виходячи з визначення категорії «економічний процес підприємства» його перебіг підпорядкований створенню умов для скорочення кількості живої та уречевленої праці в одиниці виробленої продукції. Це означає, що головною метою є зниження собівартості продукції за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було комплексно вивчено сутність категорії «економічні процеси підприємства» та обґрунтовано її як об'єкт впливу мотивації суб'єктів підприємницької діяльності.

Подальші дослідження можуть бути зосереджені на розробці конкретних методик та інструментів для вимірювання впливу різних мотиваційних факторів на ефективність економічних процесів. Перспективним напрямом є вивчення адаптації цих інструментів до різних галузей економіки, а також їх застосування для прогнозування поведінки підприємців у динамічному ринковому середовищі. Крім того, варто дослідити, як інституційне середовище впливає на мотиваційні механізми та їхню здатність стимулювати інноваційні економічні процеси на підприємствах. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Vergidis K., Turner C., Tiwari A. Business process perspectives: Theoretical developments vs. real-world practice. *International Journal of Production Economics*. 2008. Vol. 114.1. P. 91–104.
2. Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія : підручник. Харків : Право, 2012. 312 с.
3. Велика українська енциклопедія. Тематичний словник гасел з напрямку «Філософські науки» (філософія, логіка, етика, естетика) / за заг. ред. А. М. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2019. 256 с. С. 195.
4. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озандовська, Н. П. Поліщук (наук. ред.). Київ : Абрис, 2002. 742 с.
5. Етимологічний словник української мови. URL: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/процес>
6. Шемаєва Л. Г., Безгін К. С., Наумік К. Г., Ушкальов В. В. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві : монографія. Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. 240 с. Бібліогр.: с. 217–238.
7. Єгупов Ю. А. Організація виробництва на промисловому підприємстві : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2006. 488 с.
8. Дороніна М. С. Управління соціальними та економічними процесами підприємства : монографія. Харків : Вид-во ХДЕУ, 2003. 240 с.
9. Alblooshi M., Shamsuzzaman M., Haridy S. The relationship between leadership styles and organisational innovation: A systematic literature review and narrative synthesis. *European Journal of Innovation Management*. 2021. Vol. 24. No. 2. P. 338–370.
10. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge. Release 1.6. 2006. International Institute of Business Analysis. URL: <http://www.theiiba.org/>
11. Senkus P., Glabiszewski W., Wysokińska-Senkus A., Pańka A. Process Definitions – Critical Literature Review. *European Research Studies Journal*. 2021. Vol. XXIV, Issue 3. P. 241–255.
12. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : підручник для науковця. Київ : Навч.-метод. центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 320 с.
13. Цитник Г. П. Основи теорії управління у сфері національної безпеки. Київ : ТОВ «САКЛТД», 2023. 174 с.
14. Кравченко М. О. Системно-структурний підхід до формування економічної стійкості машинобудівних підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 552 с.
15. Туленков М. В. Системний підхід в управлінні соціальними організаціями : підручник. Київ : Каравела, 2023. 508 с.
16. Економічний (Заголовок з екрану) // Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/32/53397/30739.html>
17. Панчишин С., Грабинська І. Про вітчизняну терміносистему фундаментальної економічної науки. *Економічна теорія*. 2020. № 2. С. 99–115.
18. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
19. Лиса Н. С., Янкова Т. М. Структурно-семантичні особливості сучасної економічної термінології. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2013. Вип. 14. С. 62–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dlgum_2013_14_9
20. Бабицький А. Ф. Методологія аналізу економічних процесів і управління. Київ : МАУП, 2003. 128 с.
21. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2016. 378 с.
22. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 1 / укл. С. Мочерний та ін. Київ : Академія, 2000. 864 с.
23. Прийма С. С., Приймак В. І. Теоретичні основи трактування «соціально-економічні процеси в ринковій економіці». *Економіка та управління національним господарством*. 2020. Вип. 57. С. 51–56.
24. Овсієнко Л. М. Поліфункціональність терміна в сучасному термінознавстві. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2022. Т. 25, № 1.
25. Чубарь О. Г. Інститути та інституціональне середовище : теоретичні узагальнення засад економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. Вип. 3 (40). С. 98–104.
26. Проданова Л. В., Котляревський О. В. Мотиваційний механізм розвитку підприємницької діяльності в економіці України : монографія. Черкаси : Видав. Пономаренко Р. В., 2019. 240 с.
27. Мазур І., Гура В., Солодовнікова С. Сучасні тренди в мотивації підприємництва: міждисциплінарний підхід. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2020. № 5(212). С. 18–25.
28. Кулаковський Т. Ю., Кулаковська О. Г. Підприємницькі наміри як передумова підприємницької діяльності. *Наука і освіта*. 2016. № 5. С. 194–200.
29. Сердюк О. А. Психологічні чинники ефективної підприємницької діяльності особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2022. № 2. С. 41–47.

REFERENCES

- Alblooshi, M., Shamsuzzaman, M., & Haridy, S. (2021). The relationship between leadership styles and organisational innovation: A systematic literature review and narrative synthesis. *European Journal of Innovation Management*, 24(2), 338–370.
- Babytskyi, A. F. (2003). *Metodolohiia analizu ekonomichnykh protsesiv i upravlinnia*. Kyiv [Kyiv]: MAUP.
- Boichyk, I. M. (2016). *Ekonomika pidpriemstva*. Kyiv [Kyiv]: Kondor.
- Chubar, O. H. (2013). *Instytuty ta instytutsionalne sere-dovyshche: teoretychni uzahalennia zasad eko-*

- nomichnoho rozvytku. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, 3(40), 98–104.
- Danylian, O. H., & Taranenkov, V. M. (2012). *Filosofia* [Philosophy]. Kharkiv [Kharkiv]: Pravo.
- Doronina, M. S. (2003). *Upravlinnia sotsialnymy ta ekonomichnymy protsesamy pidpriemstva*. Kharkiv [Kharkiv]: Vyd-vo KhDEU.
- Ekonomichnyi (Zaholovok z ekranu)*. Slovopectiia. Retrieved from <http://slovopedia.org.ua/32/53397/30739.html>
- Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy*. Retrieved from <https://goroh.pp.ua/Etymolohiia/protse>
- A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge*. (2006). Release 1.6. International Institute of Business Analysis. Retrieved from <http://www.theiiba.org/>
- Kravchenko, M. O. (2018). *Systemno-strukturnyi pidkhid do formuvannia ekonomichnoi stiikosti mashynobudivnykh pidpriemstv* [System-structural approach to the formation of economic stability of machine-building enterprises] (Dys. d-ra ekon. nauk, KPI im. Ihoria Sikorskoho, Kyiv [Kyiv], Ukraina).
- Kulakovskiy, T. Yu., & Kulakovska, O. H. (2016). Pidpriemnytski namiry yak peredumova pidpriemnytskoi diialnosti. *Nauka i osvita*, 5, 194–200.
- Kyrydon, A. M. (Red.). (2019). *Velyka ukrainska entsyklopediia. Tematychnyi slovnyk hasel z napriamu «Filosofski nauky» (filosofia, lohika, etyka, estetyka)* [Great Ukrainian Encyclopedia. Thematic dictionary of slogans in the field of «Philosophical sciences» (philosophy, logic, ethics, aesthetics)]. Kyiv [Kyiv]: Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedychne vydavnytstvo».
- Lysa, N. S., & Yankova, T. M. (2013). Strukturno-semantychni osoblyvosti suchasnoi ekonomichnoi terminolohii. *Doslidzhennia z leksykolohii i hramatyky ukrainskoi movy*, 14, 62–71. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/dlgum_2013_14_9
- Mazur, I., Hura, V., & Solodovnikova, S. (2020). Suchasni trendy v motyvatsii pidpriemnytstva: mizhdystsyplinarnyi pidkhid. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, 5(212), 18–25.
- Mochernyi, S. (Ukl.). (2000). *Ekonomichna entsyklopediia* (T. 1). Kyiv [Kyiv]: Akademiia.
- Ovsienko, L. M. (2022). Polifunktsionalnist termina v suchasnomu terminoznavstvi. *Visnyk KNLU. Seriia Filolohiia*, 25(1).
- Panchyshyn, S., & Hrabynska, I. (2020). Pro vitchyzniane terminosystemu fundamentalnoi ekonomichnoi nauky. *Ekonomichna teoriia*, 2, 99–115.
- Prodanova, L. V., & Kotliarevskiy, O. V. (2019). *Motyvatsiinyi mekhanizm rozvytku pidpriemnytskoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy*. Cherkasy [Cherkasy]: Vydav. Ponomarenko R. V.
- Pryima, S. S., & Pryimak, V. I. (2020). Teoretychni osnovy traktuvannia «sotsialno-ekonomichni protsesy v rynkovii ekonomitsi». *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, 57, 51–56.
- Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy*. Poltava [Poltava]: Dovkillia-K.
- Senkus, P., Glabiszewski, W., Wysokińska-Senkus, A., & Pańka, A. (2021). Process Definitions – Critical Literature Review. *European Research Studies Journal*, XXIV. (Issue 3), 241–255.
- Serdiuk, O. A. (2022). Psykholohichni chynnyky efektyvnoi pidpriemnytskoi diialnosti osobystosti. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 2, 41–47.
- Shemaieva, L. H., Bezghin, K. S., Naumik, K. H., & Ushkalov, V. V. (2009). *Upravlinnia yakisti biznes-protsesey na pidpriemstvi*. Kharkiv [Kharkiv]: Vyd. KhNEU.
- Shynkaruk, V. I. (Hol. red.). (2002). *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk*. Kyiv [Kyiv]: Abrys.
- Surmin, Yu. P. (2006). *Maisternia vchenoho*. Kyiv [Kyiv]: Navch.-metod. tsentr «Konsortsium z udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini».
- Tsytnyk, H. P. (2023). *Osnovy teorii upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky*. Kyiv [Kyiv]: TOV «SAK Ltd».
- Tulenkov, M. V. (2023). *Systemnyi pidkhid v upravlinni sotsialnymy orhanizatsiiamy*. Kyiv [Kyiv]: Karavela.
- Vergidis, K., Turner, C., & Tiwari, A. (2008). Business process perspectives: Theoretical developments vs. real-world practice. *International Journal of Production Economics*, 114(1), 91–104.
- Yehupov, Yu. A. (2006). *Orhanizatsiia vyrobnytstva na promyslovomu pidpriemstvi*. Kyiv [Kyiv]: Tsentr navch. lit.